

Дражен Беџовић

***Историја приватног живота,*
приредили Филип Аријес и Жорж Дибс, 4, од
Француске револуције до Првог светског рата,
Слио, Београд 2003, 539.**

Француска је од Револуције до Великог рата доживела три републике, два царства, рестаурацију и комуно. Међутим, да ли су честе политичке промене читавог државног система имале тако јак и радикалан приступ променама у животу породице као темеља друштва, односно државе? Књига која је пред нама има задатак да нам укаже на један реалан, тј. интиман живот индивидуе, од којег се историчар сакривао проучавањем политичких и друштвених система. Аутори су превазишли тај страх и стид од интимног, доносећи нам нове погледе на релацијама између појединца, породице и друштва у немирном Дугом веку.

Историја приватног живота 4 је историја малог човека у Француској и његове интеракције са околином као припадника нације и класе, с једне, односно породичног човека, с друге стране. Шест аутора Р. Геран, А. Корбер, А. Мартен-Фижије, М. Перо, К. Хал и Ј. Хант су неколико хиљада ликова ставили у њихово аутентично окружење и дали нам слику некадашњег живота. Сlike о аристократији и буржоазији (великој или малој), белим оковратницима, радницима и сељацима (богатим или сиромашним) разбија окоштале историјске представе о сталној класној борби и оставља нас у свету међусобних преплитања, допуњавања и сукоба или, најближе речено, свега онога што чини обичан живот.

Прожимање индивидуе, породице и друштва, посматрано кроз призмму мушко-женских односа, довело је ауторе до представе француског друштва XIX века и сходно томе „комад” су поделили на четири целине: I Подизање завесе, II Глумци, III Места и призори и IV Кулисе.

Револуција је одиграна, нова завеса је подигнута. Промене су наступиле и у приватном животу, који улази на јавну позорницу и бива изложен погледима околине и њеним моралним судовима. Одећа, језик, вера... све

је постало мерило оданости политичким циљевима. На основу тих параметара долазило је до елиминације политичких противника. Тако је краљица Марија Антоанета прво лишена улоге мајке и жене, а потом и живота; а Јакобинци су дуго користили аристократске навике својих неистомишљеника као повод за њихово гиљотинирање.

Јавна иступања жена, омогућавање развода и уплитање породице у политичку борбу изазвали су ново повлачење породице и интимног живота у сигурност дома. Аристократија и буржоазија су тежиле преузимању енглеске представе – *home* – и раздвајању пословног од породичног живота. Последице су, по ауторима, везивање жене за дом, породицу и морал, и настанак века интимног живота.

После постављања сцене, М. Перо и А. Мартен-Фижије дале су нам главног протагонисту; обичног човека са породицом и окружењем. Политичке борбе и промене, остављајући траг на породицу, забринуле су друштво за његову основу. Као гарант њеног очувања и даље је сматран Отац. Поверавајући му бригу и власт, држава се није одрекла права на повремено мешање у питања која би могла имати утицаја на њено очување, као што су морал, заоставштина или брак.

С друге стране, жена је имала улогу моралног заштитника породице (штитећи спољашњи углед), и споне међу члановима домаћинства. Неуспех у Револуцији није зауставио борбу за права жена, а први успех на том пољу јесте право на развод 1884. године.

Питање деце и њиховог одгоја основна је улога породице, тако да су аутори посветили доста пажње представљајући живот детета од рођења до женидбе/удаје и отпочињања новог породичног циклуса. У слике дететовог развоја и породичних односа, активно су укључена лица из ближе и даље околине родбина, суседи и послуга).

Међутим, да би „оживеле” породицу XIX века, М. Перо и А. Мартен-Фижије су поред ликова реконструисале и свакодневни живот породице, полазећи од времена у које се обедовало, породичних и приватних посета, празника и летовања, важних датума, али и тамне стране породичних драма и сукоба.

У III делу, М. Перо и Р. Геран приказују нам места одигравања породичног живота тј. места за становање. Последица одвајања породичног од јавног живота су захтеви аристократије и буржоазије за приватношћу у оквиру дома. Стремљења новим стандардима живљења (нпр. хигијенски услови) ширила су се на све слојеве друштва, често прерастајући у политичка питања.

На крају представе, А. Корбен нас повео је нас иза сцене, откривајући унутрашње монологе појединца. Грубо груписање тајни индивидуе у

три целине: а) индивидуа у самоћи, са својим маштањима, сновима, страховима и надањима или њено испуњавање књигом, клавиром или једноставном лутком; б) вера, питање које се провлачи кроз цело дело, њено испољавање путем цркве и њен константни утицај на појединца и породицу; ц) откривање свога тела и стицања свести о својој сексуалности, страхови друштва и цркве од њеног испољавања; даје само део слике о интимним тренуцима људи XIX века.

Разлика између „Велике” историје и историје обичних људи, огледа се и у самом приступу и врсти извора, који су, по речима самих аутора, „и богати и празњикави, говорљиви и онемели, затворени над унутрашњом тајном”. Извори за приватан живот налазе се у политичким и економским мислима, у предрасудама друштвених, природних и медицинских наука, те у записима самих учесника (писмима, аутобиографијама, мемоарима и књижевним делима XIX века); доносећи проблем индивидуализације историје или погрешног уопштавања. Једина замерка, коју су и сами аутори признали, јесте ограничавање тог подухвата на Француску, јер се при том изгубила нит о повезаности и узајамном деловању на простору који се назива Западна Европа.